

Sosiaali- ja terveystalvelujen lautakunta

22.08.2018

Kaupunginvaltuusto

§ 177 16.10.2017

Asianro 942/05.05.00/2017

§ 128**Valtuutettu Sari Suominen ym. valtuutettujen aloite koskien kotihoidon henkilökunnan lisäämistä ja työolojen parantamista****Päätöshistoria**

Kaupunginvaltuusto 16.10.2017 177 §

Valtuutettu Sari Suominen jätti seuraavan aloitteen:

“Esitän, että Raision kaupungin tulisi panostaa kotihoidon henkilöstön työoloihin sekä lisätä kotihoidon henkilökunnan määrää.

Pitkäaikaispaikkojen vähentäminen ja kotihoidon asiakkaiden yhä huonompi kunto lisäävät osaltaan kotihoidon työntekijöiden kuormitusta. Kotihoidon työntekijöillä on suhteellisen paljon sairauslomia. Esitän, että Raision kotihoidossa otettaisiin käyttöön varahenkilöstöjärjestelmä, jonka työntekijät tekisivät pelkkää aamuvuoroa. Näin saataisiin kotihoidon alueisiin ja asiakkaisiin perehtyneitä hoitajia heti tarpeen vaatiessa, eikä uusien hoitajien kouluttamiseen menisi aamuisin aikaa. Varahenkilöstöjärjestelmä toisi kaupungille säästöjä, sillä sijaisten paikkaaminen aiheuttaa vakituista henkilökuntaa enemmän kustannuksia.

Esitän, että kotihoidon työturvallisuutta parannetaan hankkimalla kotihoidon työntekijöille talviajaksi nastat kenkiin. Liukastumiset aiheuttavat talvisin pitkiä sairauslomia, jotka voitaisiin helposti estää.

Esitän autonomisen työajan käyttöönottoa kotihoidon työntekijöiden työssä jaksamisen parantamiseksi. Autonominen työsuunnittelu vaikuttaa positiivisesti työntekijöiden työmotivaatioon ja jaksamiseen.

Raisiossa 16.10.2017

Kaupunginvaltuutettu Sari Suominen (vas.)
ja Vasemmiston valtuustoryhmäJuha Jormanainen
Eija Nurmi
Jyrki Yrttiaho
Annika Aaltonen”Aarre Lehtonen
Emma Lindqvist
Hannele Lehto-Laurila**Päätös**

Aloite merkittiin pöytäkirjaan ja lähetettiin kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Kaupunginhallitus 30.10.2017 § 357

” - - -

Kaupunginhallitus lähettää - - - valtuutettu Sari Suomisen aloitteen koskien kotihoidon henkilökunnan lisäämistä ja työolojen parantamista sosiaali- ja terveystalvelukeskuksen valmisteltavaksi, - - -”

Sosiaali- ja terveystalvelujen lautakunta 22.8.2018

Johtava hoitaja Sari Tanninen 4.6.2018:

Kaupunginhallitus on lähettänyt Sari Suomisen ym. valtuutettujen aloitteen koskien kotihoidon henkilökunnan lisäämistä ja työolojen parantamista.

ALUSTUSTA

Ikäihmisten määrän kasvu ja kotona asuvien ikäihmisten hoitoisuuden lisääntyminen on jo pidempään ollut näkyvä muutos kotihoidossa. Se on sitä Raisiossa ja Ruskolla, niin kuin muuallakin Suomessa. Kuitenkaan sillä, että pitkäaikainen laitoshoido lakkautettiin (Kerttulakoti), ei ole vaikutusta kotihoidon asiakasmäärään tai asiakkaiden hoitoisuuteen. Raisiossa pitkäaikainen laitoshoido palveluna korvattiin tehostetun palveluasumisen palveluna niin, kuin Suomessa tämä asia on linjattu.

Raision ja Ruskon yhteistoiminta-alueella toimii kaksi erillistä kotihoitoa.

Hulvelan kotihoito tuottaa talvelut 24/7 Hulvelan tuetun palveluasumisen asukkaille. Asuntoja on 64, joista muutamassa asuu pariskunta. Hulvelan kotihoidossa on 13 työntekijää. Hulvelan tuetussa palveluasumisessa on tarkoituksena, että asukkaat asuisivat mahdollisimman pitkään ja heidän pärjäämistä tuetaan runsaillakin kotihoidon palveluilla - kevyempi palvelumuoto kuin tehostettu palveluasuminen.

Raision ja Ruskon alueen kotihoito tuottaa talvelut yhteistoiminta-alueelle, lukuun ottamatta edellä mainittua. Kotihoito toimii seitsemänä päivänä viikossa aamu- ja iltavuorossa. Raision ja Ruskon kotihoidossa on 78 työntekijää, joista neljä on varahenkilöä ja kolme esimiestä. Lisäksi yksikössä on palvelusihteeri ja lääkäri.

Hulvelan sekä Raision ja Ruskon yhteistoiminta-alueen kotihoidon asiakasmäärä kasvaa vuosittain melko maltillisesti, mutta kotona asuvien kotihoidon piirissä olevien asiakkaiden hoitoisuus on kasvanut ja kasvaa merkittävästi koko ajan. Tämä näkyy kotihoidon käyntimäärien kasvuna sekä käynteihin kuluneen ajan lisääntymisenä.

Kotihoidon asiakkaat voivat olla satunnaisia asiakkaita tai tukipalveluasiakkaita, jolloin palveluntarve on enintään neljä viikkoa, esimerkiksi leikkauksen jälkeinen avun ja hoidon tarve. Satunnaisten ja tukipalveluasiakkaiden määrä vaihtelee päivittäin, viikoittain ja kuukausittain. Vuositasolla vuosien 2015–2017 välillä satunnaisten ja tukipalveluasiakkaiden määrän vaihtelu on ollut 1 058–1 025–841 asiakasta vuodessa.

Säännöllisen kotihoidon asiakkailla avun, hoivan ja hoidon tarve on säännöllistä ja jatkuvaa (yli neljä viikkoa). Tällöin asiakkaan kanssa tehdään asiakassuunnitelma, jossa suunnitellaan ja määritetään hoidon sisältö ja määrä. Vuositasolla vuosien 2015–2017 välillä säännöllisen kotihoidon asiakkaiden määrän vaihtelu on ollut 542–587–582 asiakasta vuodessa.

Raision ja Ruskon kotihoidon käyntimäärät ja käynteihin kulunut työaika tunteina vuosina 2015–2017 on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Käynnit	2015	2016	2017
Tukipalvelu käynnit	2 684	2 820	1 727
Satunnaiset käynnit	7 787	6 821	5 230
Säännölliset käynnit	136 225	135 346	145 134
Kaikki käynnit yhteensä	146 696	142 167	150 364
Työtunnit			
Työtunnit tukipalvelu	1 478	1 830	1 707
Työtunnit satunnainen	3 218	2 548	2 132
Työtunnit säännöllinen	47 323	44 775	46 744
Työtunnit yhteensä	52 019	47 323	50 582
Käynnin pituuden keskiarvo	21,0	20,0	20,2

Hulvelan kotihoidon käyntimäärät ja käynteihin kulunut työaika tunteina vuosina 2015–2017 on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Käynnit	2015	2016	2017
Tukipalvelu käynnit	1 735	1 432	1 758
Satunnaiset käynnit	1 403	1 162	1 053
Säännölliset käynnit	32 570	44 983	46 721
Kaikki käynnit yhteensä	35 708	47 577	49 532
Työtunnit			

Työtunnit tukipalvelu	641	341	383
Työtunnit satunnainen	433	390	372
Työtunnit säännöllinen	8 705	9 712	13 611
Työtunnit yhteensä	9 779	10 102	14 366
Käynnin pituuden keskiarvo	16,4	12,7	17,4

KOTIHOIDON HENKILÖKUNNAN LISÄÄMINEN JA VARAHENKILÖJÄRJESTELMÄN KÄYTTÖÖNOTTO

Kotihoidon henkilöstön lisääminen

Hulvelan kotihoidon ja yhteistoiminta-alueen kotihoidon henkilöstöä on lisätty vuosittain, vaikka kotihoidossa on otettu käyttöön kotihoidon toiminnanohjausjärjestelmän.

Kotihoidon henkilökuntaa on lisätty seuraavasti

- vuonna 2015 lisätty 6 varahenkilöä (lähihoitaja), joista 2 Hulvelan palvelukeskukseen
- vuonna 2016 lisätty 3 lähihoitajan vakanssia ja apulaisosastonhoitajan vakanssi Raision ja Ruskon yhteistoiminta-alueen kotihoitoon
- vuonna 2017 lisätty 2 lähihoitajan vakanssia Hulvelan kotihoitoon
- vuonna 2018 lisätty 2 lähihoitajan vakanssia Raision ja Ruskon yhteistoiminta-alueen kotihoitoon
- vuodelle 2018 saatiin kotikuntoutusyksikköön 4 uutta vakanssia - yksikön toiminnalla tulee olemaan vaikutusta myös kotihoidon toimintaan. Yhtenä toiminnan tarkoituksena on vähentää säännöllisen kotihoidon tarvetta lisäämällä asiakkaan omia voimavaroja kuntoutumisen avulla.

Tulevaisuudessa aina talousarviokäsittelyn yhteydessä tulee tarkastella kotihoidon työmäärän kasvua – asiakasmäärät, käyntimäärät sekä käynteihin kulunut aika – ja tarvittaessa lisätä vakinaisen henkilökunnan määrää ja varata lisää palveluseteleihin määrärahaa. Myös teknologian käyttöä tulee alkaa hyödyntämään, kuten etäkäynnit.

Varahenkilöt

Vuonna 2015 hoito- ja hoivapalvelut sai 13 uutta vakanssia, jotka sijoitettiin eri yksiköihin varahenkilöiksi. Näistä vakansseista kahta ei täytetty, koska Kerttulakoti lakkautettiin samana vuonna. Hulvelan palvelukeskukseen oli jo aikaisemmin perustettuna kaksi varahenkilön vakanssia.

Uusista varahenkilöistä neljä sijoitettiin Raision ja Ruskon yhteistoiminta-alueen kotihoitoon. Varahenkilöistä kaksi tekee vuosilomia läpi vuoden. Varahenkilöistä kaksi tekee lyhytaikaisia poissaoloja niin, että heidän työvuoronsa on suunniteltu aamuvuoroiksi, eikä heille ole suunniteltu valmista työllistää.

Hulvelan palvelukeskuksessa on myös neljä varahenkilöä ja heitä käytetään samalla periaatteella kuin edellä. Hulvelan palvelukeskuksessa varahenkilöt voivat sijaistaa kotihoidon lisäksi myös tehostetun palveluasumisen yksiköissä. Hulvelan kotihoito on henkilökuntamäärältään pieni yksikkö.

Hoito- ja hoivapalveluissa osa yksiköistä on henkilökuntamäärältään suuria yksiköitä, esimerkiksi kotihoito. On tilanteita, että samaan aikaan on paljon sairauslomia, jolloin kaksi varahenkilöä ei ole riittävä määrä korvaamaan tilannetta. Tällöin pyrimme saamaan sijaisia yksikön ulkopuolelta ja tämä onnistuu useimmiten hyvin. Lisäksi oma henkilökunta tekee ylimääräisiä työvuoroja tai tuplavuoroja (kaksi vuoroa peräkkäin).

Hoito- ja hoivapalveluissa ollaan ottamassa käyttöön syksyllä 2018 Seuturekry palvelua, jonka avulla pyrimme saamaan paremmin sijaisia juuri lyhytaikaisiin poissaoloihin. Seuturekry-palvelu, muiden käyttäjien kokemuksesta, vapauttaa myös esimiesten työaikaa enemmän johtamis- ja kehittämistyöhön.

Tämän hetkisten kotihoidon varahenkilöiden (lyhytaikaiset poissaolot) määrä voisi olla suurempi, mutta varahenkilöiden lisäämiseen on tarve myös muissa yksiköissä.

KOTIHOIDON TYÖTURVALLISUUDEN LISÄÄMISEKSI TALVIAJAKSI NASTAT KENKIIN

Valtuustoaloitteessa esitettiin, että kotihoidon työturvallisuutta parannetaan hankkimalla kotihoidon työntekijöille talviajaksi nastat kenkiin.

Liukkaalla kelillä liukastuminen voi tapahtua työmatkalla (toimistotyöntekijöiden yleisin työtapaturma) tai työtehtävää suorittaessa esimerkiksi kotihoidossa.

Kotihoidossa tehtävässä työssä asiakkaat asuvat erilaisissa asunnoissa, joka tuo haasteen, mikä olisi oikea valinta kenkien nastoitukseksi - irrotettava liukueste, nastakenkä, nastakenkä jossa on ns. sisään vedettävät nastat tai pito-pohjakenkä. Valinnalla on suuri vaikutus hankinnan kustannukseen.

Nastakengän haasteena kotihoidossa on se, että niiden kanssa ei saa liikkua kerrostalojen käytävillä ja ne muuttuvat kovalla sisälattialla itsessään liukkauden aiheuttajiksi. Lisäksi nastakengät tulisi aina ottaa pois asiakkaan kotiin mentäessä. Ajoittain on asuntoja, joissa käytetään hygieenisistä syistä kenkien päällä kengän suojuksia. Sisään vedettävien nastakenkien ominaisuutena on se, että ne ovat kovat ja ilman nastojen ulkona oloa itsessään liukkaat.

Nastakengät olisivat työntekijälle henkilökohtaiset. Vakinaisen henkilökunnan osalta järjestely olisi organisoitavissa, kun hankinnalle olisi osoitettu riittävät määrärahat budjetissa. Määräaikaisten ja erityisesti lyhytaikaisten sijaisten kohdalla nastakenkien hankinta olisi hyvinkin haasteellinen - oikea määrä, oikean kokoisia kenkiä.

Kotihoidon työntekijöiden työturvallisuuden parantamiseksi liukkaiden keliön varalta, voi ratkaisuna olla irralliset kenkiin laitettavat liukuesteet. Liukuesteiden hankkimista varten tulisi talousarviossa varata hankintaa varten riittävät määrärahat. Lisäksi tarvitaan päätös, että työntekijöitä vaaditaan käyttämään liukuesteitä liukkailla keleillä.

AUTONOMISEN TYÖAJAN KÄYTTÖÖNOTTO KOTIHOITOON

Autonomisessa työvuorosunnittelussa työntekijät suunnittelevat itse omat työvuoronsa. Reunaehtoina on työaikalaki, työehtosopimus, yksikön toiminta sekä yhteisesti sovitut pelisäännöt. Autonominen työvuorosunnittelu ei tarkoita sitä, että saa ne vuorot, jotka haluaa - se on suunnittelua yhdessä työka- vereiden kanssa. Reunaehdot asettavat aika vahvat raamit suunnittelulle ja erityisen tärkeää on, että yksikössä tarvitsee aina olla riittävä määrä ja riittävä osaaminen jokaisessa työvuorossa.

Hoito- ja hoivapalveluissa on osassa yksiköissä käytössä autonominen työ- vuorosunnittelu. Jossakin sitä on aloitettu, palattu perinteiseen suunnitteluun, aloitettu uudelleen ja jälleen palattu perinteiseen. Autonomisessa työvuoro- suunnittelussa tarvitsee myös huomioida, että se on oikeudenmukainen kaik- kien työyhteisön jäseniä kohtaan. Esimerkiksi Hulvelan kotihoidossa on autono- miset työvuorot, kyse pienestä yksiköstä.

Raision ja Ruskon kotihoidon henkilökunnan toivomuksesta työvuorosunnitte- luun liittyviä asioita on käyty läpi kotihoidon osastokokouksessa 3.10.2017 ja 9.10.2017.

Osastokokouksissa on käsitelty eri vaihtoehtoja työvuorosunnitteluun - työyh- teisöllinen (autonominen) työvuorosunnittelu sekä ns. Vuosaaren malli. Vuo- saari-mallissa työpäivien pituutta lisätään niin, että samalla työvuorojaksolla on mahdollisuus saada enemmän vapaapäiviä. Lisäksi jokainen työpäivä on sisäl- löltään samanlainen, myös viikonloppu. Mallissa viikonloppu työpäivien määrä lisääntyy.

Osastokokouskeskustelussa autonomista työvuorosunnittelua ei koettu näin isoon yksikköön soveltuvaksi. Päädyttiin, että tehdään vielä yleinen työvuoro- kysely, johon jokainen saa vastata kirjallisesti ja nimettömästi. Työyhteisössä koettiin tämä merkityksellisenä asiana, että tarkennetaan nykyisiä pelisääntöjä tämän kyselyn pohjalta. Kyselyn vastaukset on käsitelty marraskuussa 2017 osastokokouksessa.

Kotihoitoon on laadittu kyselyn pohjalta, enemmistön mielipiteiden perusteella, tarkennetut pelisäännöt työvuorosunnitteluun. Esimerkiksi kyselyn perus- teella enemmistö oli sitä mieltä, että työvuorotoiveita voi olla enintään kolme per lista, mutta työvuoron vaihtoja ei rajoiteta.

Työolojen parantamisesta

Hoitotyö on kaiken kaikkiaan raskasta ja työntekijää fyysisesti ja psyykkisesti kuormittavaa työtä. Erityisesti kotihoidossa, kun työ tehdään asiakkaan kotonalla, fyysiseen työympäristöön vaikuttaminen ei ole aina helppoa. Hoitohenkilökunnalla on suhteellisen paljon sairauspoissaoloja, joihin vaikuttavat hyvin moninaiset tekijät.

Kotihoidossa on työolojen parantamiseen pyritty vaikuttamaan siinä määrin kuin se on mahdollista. Esimerkiksi

- Asiakkaita hoidetaan parityönä, jos asiakas on hoitoisesti raskas tai, jos asiakkaaseen liittyy mahdollinen riski uhkatilanteesta
- Kotihoidon henkilökunnalle on järjestetty työsuojelun toimesta turvallisuus-koulutusta
- Työsuojelun kanssa tehdään muutenkin tiivistä yhteistyötä ja jatkossa hyödynnetään uuden työsuojeluvalluutetun aikaisempaa työkokemusta, esimerkiksi asiakkaan kotiin liittyen
- Hoito- ja hoivapalveluissa on koulutettu lähes 30 työntekijää ergonomiakortti-koulutuksessa, jotka toimivat omissa yksiköissään ergonomiavastaavina ja heidän tukena toimii työterveyshuollon työfysioterapeutti. Työergonomian harjoittelun tueksi on perustettu ergohuone
- Kotihoidon henkilökunnan käyttöön on hankittu myös erilaisia apuvälineitä
- Työvuorojen teossa pyritään mahdollisimman suureen joustavuuteen. Henkilökunta itse toivoo erittäin tasapuolista suunnittelua, esimerkiksi ilta- vuorojen määrä työvuorosuunnitelmassa sama kaikille, joka toisaalta rajoittaa joustavuutta suunnittelussa ja lisää työvuorovaihtojen määrää
- Kotihoito on saanut uudet työtilat Kerttulakodista
- Kotihoidossa on otettu käyttöön mobiili, jonka avulla asiakkaaseen liittyvät tiedot ovat ajantasaisesti käytössä käynnillä
- Kotihoidossa on otettu käyttöön toiminnanohjausjärjestelmä, jossa voidaan huomioida työntekijän toimintakykyrajoitteita.

Päätösehdotus

Sosiaali- ja terveystalvelujen johtaja Juha Sandberg

Sosiaali- ja terveystalvelujen lautakunta antaa kaupunginhallitukselle ja edelleen -valtuustolle edellä olevan valmistelun mukaisen vastauksen valtuutettu Suomen tekemään valtuustoaloitteeseen.

Pöytäkirja tarkastetaan tämän asian osalta kokouksessa.

Päätös

Sosiaali- ja terveystalvelujen lautakunta hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Pöytäkirja tarkastettiin tämän asian osalta heti kokouksessa.

Tiedoksi

Kaupunginhallitus

